

VA-INFO

VA-ledningsnett – www.ovalinfo.no – Nr. 1 – Mars 2015

Ny rapport om

«RIKETS TILSTAND»

med fornyelsen av vann- og avløpsnettene som samfunnets største verkebyll

...

RIFs leder Liv Kari Hansteen slår fast at ingen annen del av Norges infrastruktur er i så dårlig tilstand som VA-nettet.

- VA-nettet er en helt sentral del av landets infrastruktur og representerer investeringer på 940 milliarder kroner. Våre undersøkelser i 2010 viste at VA-nettet var i forfall. Da fikk avløpsanleggene karakteren 2 som betyr at funksjonaliteten til nettet er truet og fremtidssikringen vurderte vi som dårlig. Vi har nå enda bedre tallgrunnlag enn vi hadde i 2010, så vi er spente på å se om kommunene har klart å endre den alvorlige og negative tendensen, sier RIFs leder Liv Kari Skudal Hansteen som offentliggjør sin siste rapport om «Rikets Tilstand» i disse dager.

Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) konstaterte i 2010 at vann- og avløpsnettets tilstand lå i bunn når det gjelder investeringer og vedlikehold. Da konstaterte RIF at det ble investert for lite i fornyelse, vedlikehold og forbedring. RIF var også bekymret for rekrutteringen til et så viktig og samfunnskritisk område. Samfunnskonsekvensene av et VA-nett som lekker, kan være alvorlige. Vi kan få drikkevann inn i avløpsnettene slik at renseanleggenes kapasitet sprenes og vi kan få forurensning og overbelastning. Når et så nedslitt VA-nett skal møte de utfordringene som følger klima- endringene med ekstreme nedbørmengder og flomsituasjoner, kan konsekvensene dessuten bli kostbare med skader på veier og jernbane, hus og lokalsamfunn. Slik vi alle har sett en mengde eksempler på de siste årene.

- Bare jernbanen kom like dårlig ut som VA i RIFs målinger i 2010. Vi registrerer jo at samferdsel har fått mer politisk oppmerksomhet enn VA-nettene de siste årene - både sentralt og lokalt. Vi er derfor spente på om dette vil gi utslag på hvordan tilstanden til disse to «versting-områdene» ser ut i 2015, mener Hansteen. - For RIF er viktig å løfte oppmerksomheten rundt de områdene som er mest samfunnskritiske og hvor det står dårligst til. Som rådgivere skal vi dessuten ikke bare konstatere tilstandene og behovene, men også komme med gode råd om hva som bør gjøres. Hvis den negative tendensen fortsetter for VA, vil det være sentralt for oss å prøve å øke politikernes oppmerksomhet rundt behovene og gi dem en verktøykasse for hva de kan gjøre for å snu trenden, lover hun.

OSLOs VA-MÅL:

1,6% FORNYELSE AV AVLØPSNETTET FRAM MOT 2030

Mens landsgjennomsnittet for fornyelsen av vann- og avløpsnettene ligger i størrelsesorden 0,5 prosent, er Oslo VAV i gang med sin neste «Hovedplan for avløp og vannmiljø» der hovedstaden har som mål å fornye inntil 1,6% av avløpsnettene årlig fram mot 2030.

For å få dette til trengs en gradvis opptrapping fra dagens fornyelsesprosent på omkring 1% over 3 år. Vann og avløpssetaten i Oslo kommune legger sine planer for 15 år om gangen og avsluttet forrige planperiode til nyttår. Det nye avløpsnettets «Midgardsormen» som ble åpnet på høsten 2014 er det største VA-prosjekt i Norge gjennom tidene.

- Nå skal man huske at Oslo har et av landets eldste VA-nett som er overmodent for utbedring mange steder. Derfor må vi gjøre et skikkelig løft i årene fremover, sier seksjonsleder Arnhild Krogh i Oslo VAV.

- Når vi i hovedplanene har 15 års planperiode er det for å kunne tenke langsiktig. Hovedplanene er viktige strategiske dokumenter for oss, og siden VA-infrastruktur har lang levetid, opp mot 100 år, er det viktig med langtidsplaner. Politikerne bevilger for ett år av gangen og setter selvsagt rammene for hva vi i VAV får anledning til å gjennomføre, men vårt forhold til og samarbeid med politikere i byen er det aller beste og vi jobber på lag for å gi byen det VA-nettet den trenger.

Midgardsormen var Oslos største VA-prosjekt til nå, men samtidig som dette systemet ble slutført, er arbeidet allerede i gang med flere store, nye oppgaver:

- Et hovedprosjekt for de nærmeste årene er utvidelsen av Bekkelaget renseanlegg. Det er ett av Norges største, men må nå utvides for å møte de utfordringene som

følger av øket tilflytting og flere mennesker i byen og heftigere og mer krevende klimatiske forhold.

At Oslo er på riktig vei, vil alle byens innbyggere kunne skrive under på. Hvem ville for bare 5-10 år siden tro at det ville bli mulig å anlegge badestrand på Tjuvholmen?

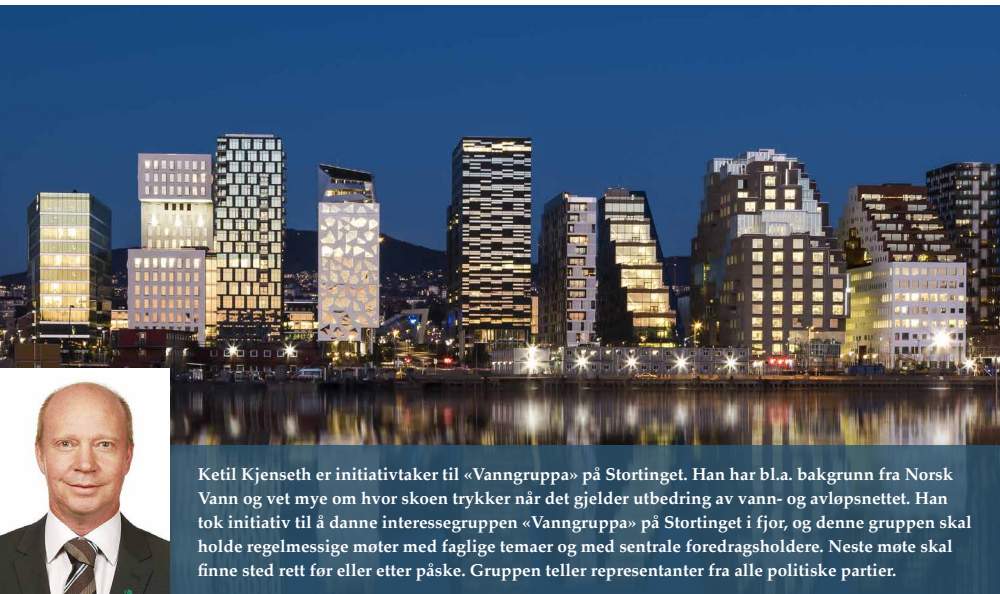
Seksjonsleder Arnhild Krogh i Oslo VAV har satt opp Norges mest ambisiøse målsetting for fornyelse av hovedstadens VA-nett. - Men husk at Oslo har landets eldste VA-nett og trenger derfor høyere fornyelses-takt enn mange andre norske kommuner.

FAKTA OM VA-NETTET:

Kommunalt spillvannsførende avløpsnett er på 36 500 km. Medregnet offentlige overvannsledninger er lengden offentlige avløpsledninger ca. 52 500 km. Kommunalt vannnett er på ca. 43 800 km. Kommunale vannverk leverte i 2013 ca 480 liter/person og døgn. Virkelig forbruk i husholdninger er ca. 150 liter/person og døgn. Annet forbruk er ca 90 l/p d. Lekkasjer og sløsing blir da ca. 240 liter/p d. Fornyelsen av avløpsnett per år var på ca. 0,44 % i 2013. Fornyelsen av kommunalt drikkevannsnett er i gjennomsnitt for årene 2011-2013 på 0,6 % per år. Ca 1/3 av vannettet ligger i vannverk som praktisk talt ikke har noen fornyelse.

Ketil Kjenseth i Stortingets «Vanngruppe»: BØR VI DELE LANDET I 12 VA-REGIONER?

De ferskeste Kostra-tallene for utskiftning og modernisering av vann- og avløpsnett i 2014 foreligger nå. De viser dessverre at utskiftningen er den laveste som er målt på minst 10 år. Bare 0,44% av avløpsnett ble forbedret...for drikkevannsnettet ble resultatet 0,6%. Veldig mange mindre kommuner melder om 0 % utbedring. År etter år.

Ketil Kjenseth er initiativtaker til «Vanngruppa» på Stortinget. Han har bl.a. bakgrunn fra Norsk Vann og vet mye om hvor skoen trykker når det gjelder utbedring av vann- og avløpsnett. Han tok initiativ til å danne interessegruppen «Vanngruppa» på Stortinget i fjor, og denne gruppen skal holde regelmessige møter med faglige temaer og med sentrale foredragsholdere. Neste møte skal finne sted rett før eller etter påske. Gruppen teller representanter fra alle politiske partier.

Som leder av Stortingets «Vanngruppe» - hva synes du om slike dystre tall, Ketil Kjenseth?

- Jeg er enig i at dette ikke er akseptable tall og at mange kommuner har en voldsom utfordring. Men samtidig som vi ser disse tallene, må vi huske på at det aldri har vært krevd inn så store midler og brukt så store beløp på nettopp vann- og avløp i kommunene som det gjøres nå.

Hvor har disse pengene havnet...de har ikke gitt nye rør til vann eller avløp?

- Nei, og dette er et sentralt spørsmål. De er nok i mange tilfeller brukt til utbygging av næringsområder, hyttefelt eller nye bo-områder mens de gamle nettene er blitt liggende...i stadig dårligere tilstand.

Det må være vanskelig for Vanngruppa å få oversikt og få gjort noe med dette?

- Ja, for vi må alltid huske at ansvaret for utbedring og vedlikehold av VA-nettet er et kommunalt ansvar og betales av kommunens innbyggere i form av gebyrer. Vi kan gi råd og veiledning, men Stortinget vil nødvendig pålegge kommunene å øke utskiftingstakten eller å øke gebyrene.

Hvordan mener du at Vanngruppa kan gripe saken an?

- Jeg tror bl.a. at vi må se grundigere på organiseringen av VA-arbeidet i landet totalt og i de veldig mange kommunene. I et land med så stort mangfold og så ulike kommunale utfordringer, er det viktig at det skapes en best mulig samordning. Jeg tror vi har mye å vinne på å samordne aktørene og utnytte faglige ressurser optimalt. Kanskje bør vi diskutere å skape samordningsnivåer mellom Staten og den enkelte kommune? Nå er det besluttet å dele landet inn i 12 politidistrikter... for å samordne og utnytte ressursene bedre. Kanskje er det en god ide å dele VA-Norge inn i for eksempel 10-12 regioner og etablere flere større IKS'er som driftsselskaper lokalt.

Som eier av VA-nettet må vel Staten kunne gripe inn i styringen selv om stell og vedlikehold av nettet er et kommunalt ansvar?

- I Norge er det kommunene og ikke staten som eier rørene. Men i Skottland har man etablert en statlig eier- og styringsmodell som heter «Statsvann» (ScottishWater). I Norge kan det sammenliknes med Statnett og helseforetak. Slik prøver den skotske staten både å ta et mer aktivt ansvar for vedlikeholdet og for bedre koordinering av ressursene av en av landets viktigste infrastrukturer og en av de største investeringer politikerne samlet har ansvar for.

FRP VIL SYNLIGGJØRE VERDITAPET

FrP-nestleder Per Sandberg ønsker diskusjon om vedlikeholdsetterslep på landets VA-nett velkommen.

– Det hjelper lite med toppmoderne vannrenseanlegg om ledningsnett er dårlig, sier han.

For tredje året på rad avholdt Maskinentreprenørenes Forbund (MEF) en egen VA-dag i forbindelse med arrangementet Arctic Entrepreneur (tidligere kjent som Anleggsgdagene og Avfallsdagene). I den anledning gjestet Fremskrittspartiets første nestleder Per Sandberg arrangementet og holdt et innlegg på VA-dagen. Rikspolitikerne snakker sjelden eller aldri om VA. Men Sandberg hadde forberedt seg godt.

- Når jeg fikk forespørselen om å komme hit, spurte jeg mine rådgivere om hvem av dem som hadde ansvaret for VA. De kunne ikke gi noe fullgodt svar på det, og det skapte debatt om hvor ansvaret skal sitte. Og det må avklares, forteller Sandberg.

VEDLIKEHOLDSETTERSLEP

Selv om Sandberg ikke kunne love noe konkret vedrørende sektorlovgivning for VA-sektoren, gav han klart uttrykk for at han opplever ansvarspulveriseringen i styringen og reguleringen av VA-sektoren som problematisk. Han betonet også betydningen av å synliggjøre forvaltningen av fellesskapets formuesverdier.

- Vann- og avløpsledningsnett er utvilsomt viktig, men dette overses av mange. Men det er snakk om betydelige samfunnsverdier som leverer livsnødvendige tjenester til alle i Norge. Å synliggjøre verditapet og dermed vedlikeholdsetterslepet i årlige budsjetter er derfor en viktig politisk sak. Dette er et element som er tatt med i regjeringsplattformen, og som skal følges opp, sier Sandberg.

KOMMUNEREFORM

Som opposisjonsparti har Fremskrittspartiet markert seg med tydelig retning i VA-politikken, men ikke fått gehør for dette. Som regjeringsparti har ikke FrP stilt entydige krav til de andre samarbeidspartiene (H, KrF og V) i forhold til VA-sektoren.

- Vi ønsker at både kommunesektoren, entreprenørene og andre som arbeider i bransjen skal ha en så oversiktlig hverdag som mulig. Mye vil avhenge av hvordan kommunereformen utformes og innføres. Dette vil få stor betydning for hvordan kommunaltekniske tjenester skal være i fremtiden. Staten og stortingspolitikerne har distansert seg fra VA-området for ikke å trække inn på kommunenes enemerker. Jeg tror vi kommer til å se en endring i det rikspolitiske fokuset, avslutter Sandberg.